

νοῦσιν οἱ σοφοὶ ἐκείνοι ἄνθρωποι διὰ τὸν διδάσκαλον καὶ δὲν ἀνέχονται ὅπως οὗτος πεινᾷ.»

Τὰ αὐτὰ περίπου ἀποφαίνονται ὅτε κ. Χαρίσης Πούλιος καὶ ὁ κ. Παυλάτος.

Σπουδαιότατῃ ἐπίσης αἰτία τῆς παντελοῦς ἐκλύσεως τῆς δημοτικῆς παιδεύσεως παρ' ἡμῖν, ὡς εἶδομεν, εἶνε ἡ οἰκτρότης τῶν διδακτηρίων καὶ ἡ ἔλλειψις διδακτικῶν ὀργάνων.

Τὴν περὶ τούτων μέριμναν εἰς τὴν κυβέρνησιν συνιστῶν ὁ κ. Παπαμάρκου λέγει: «Ἡ Σ. Κυβέρνησις τὴν περὶ τούτων φροντίδα δέον ν' ἀναλάβῃ ἢ ἰδίᾳ καιρὸς ν' ἀπελπισθῇ πλέον ἐκ τῆς φιλομουσίας καὶ τῆς γενναιότητος τοῦλάχιστον τῶν περισσοτέρων δῆμων, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν πτωχοὶ ὄντες ἀδυνατοῦσι... νὰ υποστῶσι τὴν δαπάνην τὴν ἀπολύτως ἀπαιτουμένην πρὸς οἰκοδόμησιν ἰδίων διδακτηρίων εἰς ἐκάστην κώμην καὶ προμήθειαν καὶ συντήρησιν καταλλήλων καὶ ἐπαρκῶν διδακτικῶν ὀργάνων... Τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχουσι καὶ οἱ κ. Ν. Σπαθῆς, Χ. Πούλιος, Ἰ. Κ. Κοφινιώτης, Ἐ. Κούσης καὶ Π. Παυλάτος, ὅστις προτείνει τὴν σύστασιν ταμείου τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως σκοποῦντος τὴν ἀνεγερσιν διδακτηρίων, τὴν προμήθειαν σκευῶν, ὀργάνων βιβλίων κλπ. τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων, τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τὴν διατήρησιν παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων.

Ἄλλο μέσον προτεινόμενον πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν εἶνε νὰ διαταχθῇ ὡς θεσμὸς ἐνεργὸς ἐν τῷ Κράτει ἡ καθολικὴ ἐκπαίδευσις ἥτις ἐπειδὴ κατ' ἀνάγκην συνεπάγεται τὴν ἀναγκαστικὴν παιδευσιν νὰ ληφθῶσι τοιαῦτα μέτρα ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὸς ὁ ἐμπαίγημός τῶν νόμων τοῦ Κράτους.

Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ μὲν κ. Χ. Παπαμάρκου προτείνει ὅπως ἡ παρὰ τῆς Νομαρχίας ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ — κατὰ τὸ προτεινόμενον ὑπ' αὐτοῦ σύστημα—συνεννοουμένη μετὰ τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἐκδιάζῃ τοὺς δυστροποῦντας ἢ ἀπειροκάλους γονεῖς εἰς τὴν συμμόρφωσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικούς νόμους τοῦ Κράτους· οἱ δὲ κκ. Ν. Σπαθῆς, Π. Οἰκονόμος, Χ. Πούλιος, Ἰ. Κοφινιώτης καὶ Ε. Κούσης ἀποφαίνονται ὅπως ἡ πολιτεία δραστηρικῶς ἐπιβάλῃ σεβασμὸν εἰς τὸν νόμον διὰ προστίμων καὶ ποινῶν ἐξαναγκάζουσα τοὺς ὀλιγωροῦντας τῆς στοιχειώδους τῶν τέκνων αὐτῶν παιδεύσεως κερδαλέφρονας ἢ ἀξέστους γονεῖς νὰ στέλλωσιν αὐτὰ εἰς τὸ σχολεῖον.

Τοιαῦτά εἰσι περίπου, παραλειπομένων τῶν ἐπουσιωδεστέρων, τὰ πρὸς θεραπείαν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως προτεινόμενα μέτρα.

Δυσχερῶς μετακινεῖται κακὸν ἀπὸ ἡμίσεος αἰῶνος κείμενον, καὶ τὴν βαρεῖαν δύναμιν τῆς ἀδρανεῖας τῶν σωμάτων ἀποκτῆσαν. Ἄλλ' ὅπως κατὰ τὸ Ἐυαγγέλιον πίστις ὡς κόκκος συνάπewis

ἤρκει νὰ μετατοπίσῃ ὄρη, οὕτω καὶ ζῆλος θερμουργὸς δύναται νὰ κινήσῃ, νὰ καταρρίψῃ καὶ μεταβάλῃ τὸ σαπρὸν οἰκοδόμημα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως εἰς χρήσιμον, καὶ εὐεργετικὸν καὶ περικαλλὲς μαρμάρινον μέγαρον, ἀναπεπταμένον εἰς τὸν ἥλιον καὶ τὸν ἄερα καὶ τὴν ζωὴν. Τινὰ τῶν προτεινομένων μέτρων ἐτέθησαν ἤδη εὐτυχῶς εἰς ἐφαρμογὴν. Ἐν προσεχεῖ ἄρθρῳ θέλομεν ποιῆσῃ τὸν λόγον περὶ αὐτῶν ὡς καὶ περὶ τῶν σπουδαιότατων ἔτι ὑπολειπομένων πρὸς ἐκτέλεσιν, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατος ἡ πραγματικὴ ἀνύψωσις καὶ ἀνακαίνισις τῆς δημοτικῆς ἡμῶν παιδεύσεως.

Κ.

ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΙΑ

Ποίησις καὶ ὑπαλληλία!... Εἶνε ποτὲ δυνατόν νὰ εὐρεθῶσιν ἐν ἀρμονίᾳ αἱ δύο αὐταὶ ιδιότητες; Ἐρχομεν πολλὰ ὀνόματα ποιητῶν χρηματισάντων ἐν δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ, ἀλλ' οἱ βιογράφοι αὐτῶν συνήθως διὰ μιᾶς μόνον λέξεως, ἢ καὶ ἀπλῆς χρονολογίας, ἀναφέρουσι τὴν περίοδον ταύτην τοῦ βίου των. Τὸ κενὸν τοῦτο ἐπιχειρῶ νὰ συμπληρώσω ἐνταῦθα ἀναφέρων ἐν παραδείγματι, ἄξιον πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ.

Ὁ ἐνδοξος ποιητὴς διωρίσθη τῷ 1838 ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Γαλλίας. Ὁ ἐτήσιος αὐτοῦ μισθὸς ἦτο 3,000 φράγκα.

Πάντες οἱ ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ ἐφιλοτιμοῦντο τίς νὰ φανῇ φιλοφρονητικώτερος πρὸς τὸν νέον συνάδελφον.

Ὁ ὑπουργός, κόμης Μονταλιβέ, ἀνεκοίνωσεν αὐτῷ τὸν διορισμὸν του διὰ τῶν ἐπομένων:

«Εὐτυχῇ λογίζω ἑμαυτόν, Κύριε, ὅτι ἡ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν πρόσληψις ὑπαλλήλου ὡς ὑμᾶς μοὶ παρέχει τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀναθέσω εἰς τὴν ἐπιμέλειάν σας καθήκοντα, τὰ ὅποια θέλουσι σᾶς ἐπιτρέψει νὰ ἐπιδοθῆτε εἰς ἐργασίας συμφωνίους πρὸς τὰς ὁρέξεις καὶ τὰς μελέτας ὑμῶν. Ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς εἶνε ἐντεταλμένος νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς σας εὐθύς ὡς θὰ δυνηθῆτε νὰ ἀναλάβητε τὰ καθήκοντά σας.»

Θὰ δυνηθῆ ἄρα γέ ποτε ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του ὁ ψάλτης τοῦ *Pollā*;

Τοιαύτην διάθεσιν ἐξεδήλωσε τοῦλάχιστον ἅπαξ γράψας ἐπιστολὴν πρὸς τὸν γενικὸν γραμματεῖα καὶ ἐρωτῶν αὐτὸν εἰς τί συνίστατο ἡ ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν ἀνέθεσαν εἰς αὐτόν.

— Τί νὰ ἀπαντήσω εἰς τὸν κ. Μυσσέ; ἠρώ-

τησεν ὁ γενικός γραμματεὺς τὸν τμηματάρχην, εἰς οὗτινος τὴν δικαιοδοσίαν ὑπήγχετο ἡ βιβλιοθήκη.

— Γράφατέ τῷ, ἀπεκρίθη οὗτος, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη ὑπάγεται εἰς τὸ τμήμα τῶν καλῶν τεχνῶν, καὶ ὅτι ὀφείλει νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν τμηματάρχην τοῦ τμήματος ἐκείνου, ὅστις θὰ τὸν δεχθῇ λίαν εὐχαρίστως, πρόθυμος νὰ τῷ παράσχη πᾶσαν εὐκολίαν εἰς διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας του. Προσθέσατε δὲ ὅτι ἀναγκαῖον εἶνε νὰ τὸν ἴδω καὶ ἐγὼ ταχέως, διότι πρόκειται λίαν προσεχῶς νὰ γείνη ἡ μεταφορὰ τῆς βιβλιοθήκης εἰς ἄλλο μέρος τοῦ ὑπουργείου.

Κατὰ τὸ πνεῦμα λοιπὸν τοῦτο συνετάχθησαν αἱ ὁδηγαίαι αἱ ἀπευθυνθεῖσαι τῷ Μυσσέ, ὅπως ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Ὡς βλέπει πᾶς τις, δὲν ἐπρόκειτο περὶ θέσεως ἀργομισθίας, ὁ δὲ νέος ὑπάλληλος, ἅμα ἐγκαθιστάμενος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ὤφειλε νὰ φροντίσῃ περὶ μεταφορᾶς ὀλοκλήρου βιβλιοθήκης, ἣτις δὲν περιείχεν ὀλιγωτέρους τῶν 30,000 τόμων.

Ὁ φόβος τοσοῦτον ἐπιπόνου ἐργασίας ἐκυρίευσεν, φαίνεται, τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ. Εἶχον παρέλθει πέντε μῆνες ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ του, καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε φανῆ εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

Ἐγραψαν λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ ὑπουργείου: «Εἶνε κατεπεύγουσα ἀνάγκη νὰ μετακομισθῇ ἡ βιβλιοθήκη εἰς τὸ μέρος ὅπερ ὠρίσθη δι' αὐτήν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ σᾶς ἀνακοινώσωμεν, διότι εἰς ὑμᾶς ἀνήκει νὰ ὀρίσητε τὴν κατάλληλον τοποθέτησιν τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς βιβλιοθήκης, τῆς ὁποίας ἔφορος διατελεῖτε.

Εὐκταῖον δὲ εἶνε ἵνα ἀνυπερθέτως ἐνασχοληθῆτε εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.»

Ἡ πρόσκλησις αὕτη δὲν ἔχει πλέον τὸν φιλόφρονα ἐκείνον τύπον τῶν προηγουμένων ἐπιστολῶν· τὸ ξηρὸν αὐτῆς ὕφος δεικνύει ἀποχρώντως ὅτι ἐν τῷ ὑπουργείῳ δὲν ἦσαν παραπολὺ εὐχαριστημένοι ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ὑπερόπτου συγγραφῆς.

Ἐν τούτοις καὶ ἡ πρόσκλησις αὕτη εἰς οὐδὲν ἀπέληξεν ἀποτέλεσμα.

Ἡ βιβλιοθήκη μετεκομίσθη λοιπὸν ἄνευ τῆς συμπράξεως τοῦ ἐφόρου αὐτῆς, καὶ ἀκριβῶς καθ' ἡν στιγμὴν οὗτος ἐξαπέστειλεν εἰς τοὺς ποιητὰς τῶν ὀχθῶν τοῦ Σπρέα τὴν ὑπερήφανον καὶ πατριωτικὴν ἀπάντησίν του: «*Σᾶς τὸν ἐπήραμεν ἡμεῖς, τὸν Γερμανικὸν σας Ρῆνον...*»

Ἄς τὸ εἴπωμεν μεταξύ μας: δὲν ἔπραξε καλῆτερον παρὰ νὰ φροντίζῃ περὶ μεταφορᾶς τῶν βιβλίων;

Ἦξευρε λοιπὸν καλὰ τί ἔγραφεν ὁ κόμης Μονταλιβέ, ὅταν τῷ ἐγνωστοποιεῖ ὅτι θὰ ἐλαμβάνετο φροντίς περὶ τῆς ἐγκαταστάσεώς του, «εὐ-

θὺς ὡς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του».

Ὁ Ἀλφρέδος Μυσσέ, ὅστις, καὶ αὐτός, ἤξευρε νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ νόημα τῶν γραφομένων, δὲν εἰμπόρεσε νὰ κρατήσῃ εἰς τὴν μνήμην του ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ὑπουργοῦ παρὰ τὴν ἐλαστικὴν ἐκείνην περικοπὴν, καὶ συνεφώνησε μεθ' ἑαυτοῦ ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του.

Τόσῳ δὲ μᾶλλον ἐκρατύνετο ἡ τοιαύτη ἰδέα του τοῦ νὰ μὴ μεταβῇ ποτὲ εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ὅσῳ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου μηνὸς ἐλάμβανε τακτικὰ κατ' οἶκον τὸν μισθὸν του, πεμπόμενον αὐτῷ μετ' ἀκριβείας ἀναλλοιώτου ὑπὸ νέου τινὸς καὶ ὑποχρεωτικοῦ ὑπαλλήλου, ἐνὸς τῶν ἀγνώστων θαυμαστῶν του, τοῦ κ. Β**

Ἡ τοιαύτη φιλοφροσύνη, ἐπὶ μακρὸν διαρκέσασα, ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ λησμονηθῇ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ἀλφρέδος Μυσσέ διερχόμενος τὴν ὁδὸν Γρενέλλης παρατηρεῖ ὑπεράνω τῆς θύρας μεγάλου κτιρίου τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην: *Ἵπουργεῖον Ἐσωτερικῶν.*

Σταματᾷ καὶ μένει σκεπτόμενος ἐπὶ στιγμὴν. «Μπᾶ! λέγει καθ' ἑαυτόν, ἄς ἀναβῶ, τοῦλάχιστον διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὸν ἀξιόλογον συναδέλφον, ὁ ὁποῖος φροντίζει νὰ μοῦ στέλλῃ τακτικὰ τὸν μισθὸν μου.»

Ἀναβαίνει τὴν κλίμακα. Μετὰ δὲ τινα στιγμὴν εὐρίσκειται ἐνώπιον τοῦ κ. Β**, ὅστις κατ' ἀρχὰς δὲν δύναται νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του, μετὰ μικρὸν δὲ συνελθὼν ἐκ τῆς ἐκπλήξεως δεξιούται αὐτὸν μετὰ τοῦ σεβασμοῦ, ὃν τῷ ἐνέπνεεν ὁ μέγας ποιητής.

Ὁ Μυσσέ σφίγγει λίαν συμπαθῶς τὴν χεῖρά του, καὶ τῷ ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην του διὰ λίαν φιλοφρονητικῶν λόγων. Ἀνελογίζετο ἄλλως ὅτι θὰ εἶχεν ἀνάγκη καὶ εἰς τὸ μέλλον τῶν φιλικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπαλλήλου. Μετὰ τοῦτο ἀποχαιρετᾷ τὸν κ. Β** ἔτοιμος νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἦδη εἶχεν ἡμιανοῖξει τὴν θύραν.

— Ἀλλά, λέγει στρεφόμενος, ἀφοῦ εὐρίσκομαι ἐδῶ, δὲν θὰ ἐθεωρεῖτο ἄρα γε ὑπερβολικὴ ἀπαίτησις ἐκ μέρους μου, ἐὰν σᾶς παρεκάλουν νὰ μοὶ δεῖξητε τὴν βιβλιοθήκην ΜΟΥ;

Τὸ μοῦ ἐκεῖνο ἐτόνισε περισσότερον συνοδεύων τὸν λόγον του καὶ δι' ἐκφραστικοῦ μειδιάματος.

Ὁ κ. Β** ἐμειδίασε καὶ αὐτός, προθυμότατα δὲ προσνήχθη νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐνδόξου συναδέλφου του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἦτο εἰς τὸ τελευταῖον πάτωμα.

Ἄμα εἰσαχθεὶς ἐκεῖ ὁ Μυσσέ ρίπτει βλέμμα περιέργον ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης του. Καὶ μένει ἐκπληκτος βλέπων αὐτὴν τόσον σπουδαίαν καὶ

πλουσιωτάτην εἰς βιβλία σπάνια καὶ πολύτιμα.

— Κύτταξε, κύτταξε! ἀναφώνει διερχόμενος καὶ ἐξετάζων περιέργως τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο μέρος, ἐγὼ δὲν ὑπόπτεια ποτὲ ὄλα ταῦτα. Ἦξεύρετε, κύριε Β**, ὅτι ἡ βιβλιοθήκη αὐτῆ εἶνε ἀληθῶς σπουδαία; . . . Ἄ! μὰ θὰ ἐπανέλθω καὶ ἄλλοτε.

Οὐδέποτε ἐξαναπάτησε.

Τῷ 1848 διάταγμα φέρον τὴν ὑπογραφήν Λεδροῦ — Ῥολλὲν ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ἀστείότητα ἐκείνην.

Μετὰφρασις.

Μ*

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΛΤΑΙΡΟΥ

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἐώρταζε ἐφέτος τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐθνικὴν ἐορτήν, τὴν 14 Ἰουλίου, ἀπεκαλύπτετο ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ πλήθους καὶ τοὺς πανηγυρικοὺς τῶν ῥητόρων ὁ ἀνδρὶας τοῦ Βολταίρου, ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἡ προσοχὴ τοῦ κοινῆ ἰδιαιτέρως ἐστράφη αὐθις περὶ τὸν μέγαν φιλόσοφον, περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁποίου ἀποσπῶμεν περιέργους τινὰς λεπτομερείας ἐκ βιβλίου πρό τινος ἐκδοθέντος καὶ περιγράφοντος τὸν ἰδιωτικὸν βίον τοῦ Βολταίρου.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ἐκ Γαλλίας, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου ὅπως διαμείνη παρ' αὐτῷ, ὁ Βολταῖρος ἐγκατέλιπε μετὰ τινα ἔτη τὸ Βερολίνον καὶ κατώκησεν ὀριστικῶς εἰς Δελίς καὶ Φερνέ. Μεγαλοπρεπῶς ἐκεῖ ἐγκαθιδρυθεὶς ἦγε πολυτελεῆ ζωὴν, στερεῖται δὲ ὑποστάσεως ὁ λόγος περὶ τῆς φιλαργυρίας, τὴν ὁποίαν πολλὰκις τῷ προσῆψαν. Ἐὰν ἰκανῶς διεχειρίζετο τὰ κεφάλαιά του, ἀφ' ἑτέρου ἀφειδῶς ἐδαπάνα ταῦτα, καὶ οὐχὶ σπανίως ἔδειξεν ἐλευθεριότητα ἀνωτέραν τῆς περιουσίας του.

Ἐν Δελίς διετήρει ὀλόκληρον μέγαρον. Εἶχεν ἑξ ἵππους, τέσσαρας ἀμάξας, δύο ἀκολούθους, μάγειρον Γάλλον, ὑπηρέτην καὶ δύο γραμματεῖς. Αἱ ἵπποσκευαί του, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μᾶλλον εἰς τῶν φίλων του ἢ αὐτοῦ τὴν διάθεσιν, ἦσαν πλεῖστον ἐπιδεικτικαὶ ἢ κομψαί. Ὅταν ἀπῆρχετο εἰς Γενεύην, ἐπωχεῖτο πάντοτε τεθρίππου, θέαμα ἄγνωστον ἕως τότε εἰς τὴν αὐστηρῶς δημοκρατουμένην πόλιν· οὕτως ὁ ὄχλος συνέρρεεν ὅπως τὸν ἴδῃ παρελαύνοντα καὶ τὸν περιεκύκλου ὅπου ἐσταμάτα. Διηγοῦνται ὅτι ἡμέραν τινὰ βλέπων τοὺς περιέργους συναστίζομένους πρὸ τῆς οἰκίας, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξῆρχετο αὐτῆς, ἀνέκραξε στεντορεῶς: «Τί χάσκετε τριγύρω μου; τί θέλετε; Μή-

πως θέλετε νὰ ἰδῆτε ἓνα σκελετόν; Ἴδού τον!» Καὶ ἀνεγείρας τὰ ἐνδύματά του, ἐπέδειξε τὸ κάτισχον σῶμά του ἐν τῷ μέσῳ τῶν γελῶτων καὶ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ πλήθους.

Ὁ Βολταῖρος ταχέως ἐμόρφωσε περὶ ἑαυτὸν κύκλον, οὗτινος ἦτο ἡ ψυχὴ. Ἡ μεγαλόδωρος φιλοξενία του, ἡ τράπεζά του αἰετοπεροισιτῆ, ἡ ἐξοχος αὐτοῦ φιλοφροσύνη ἐν τῇ μετὰ γυναικῶν ἀναστροφῇ, ἡ ζωηρότης τοῦ πνεύματός του, ἡ σπινθηροβόλος καὶ πάντοτε ποικίλλουσα συνδιάλεξις του, τὸ ἔτοιμον τῶν ἀπαντήσεων του ἐξήσκουν ἐπὶ πάντων τῶν πλησιαζόντων αὐτὸν ἀκατανίκητον θέλητρον.

Ὅταν ἐνεψυχούτο, τὸ πονηρὸν μείδιμά του καὶ οἱ ὡς ἄνθρακες μαρμαίροντες ὀφθαλμοὶ του, ἐφώτιζον τὸ πρόσωπόν του. Θαυμασίως ἀναγινώσκων ἡγάπα νὰ γνωρίζῃ ὁ ἴδιος εἰς τοὺς εὐνοουμένους ξένους του τὰ νέα του ἔργα. Οὐδεὶς ὡς αὐτὸς ἀπήγγελλε τοσοῦτον φυσικῶς τοὺς κωμικοὺς στίχους, τοσοῦτον λεπτῶς καὶ χαριέντως. Ἐν τῷ κύκλῳ ἐκείνῳ ἕκαστος ἐστιχοῦργε, συνέθετεν, αὐτοσχεδίαζεν ἀπὸ τῶν ποιημάτων μέχρι τῶν αἰνιγμάτων, ἕκαστος προσέφερε τὸν πνευματικὸν φόρον του.

Τὸ θέατρον ὑπῆρξε τὸ πάθος τῆς ζωῆς του· ἐξαίρει δὲ ἀδίκων τινῶν κρίσεων ἐναντίον τοῦ Κορνηλίου, καὶ παραδοξολογιῶν ἐναντίον τοῦ Σαίξπηρ, οὗτινος ὅμως αὐτὸς εἶχεν ἀποκαλύψει τὴν μεγαλοφυΐαν εἰς τὴν Γαλλίαν, αἱ περὶ θεάτρον συνδιαλέξεις του ἦσαν πλήρεις εὐφυῶν παρατηρήσεων.

Ἀκατάλληλον ὦραν ἐξέλεγεν ὁ τὴν πρωΐαν ἐπισκεπτόμενος τὸν Βολταῖρον, διότι δὲν ὑπέφερε νὰ τὸν διακόπτωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἐργασίας του· τοῦτο μόνον ἤρκει ὅπως τὸν καταστήσῃ ἀδιάθετον. Δὲν εἶχεν ὀρισμένην τὴν ὦραν τοῦ φαγητοῦ, καὶ ὅταν ἡ πρωϊνὴ του ἐργασία παρετεινετο, οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ τὸν διακόψῃ· ἔτρωγε δὲ ὅ,τι δῆποτε εἰς ὁποιανδήποτε ὦραν.

Ἀπεριόριστος ἦτο ἡ ἀνησυχία του, καταγινομένου εἰς ἔργον τι. Μόλις τὸ ἤρχιζε καὶ ἤθελε νὰ τὸ ἴδῃ τελειωμένον· μόλις ἐτελείωνε καὶ ἀνυπομονεῖ νὰ τὸ ἴδῃ τυπωμένον. Πολλὰκις ἔθετον ὑπὸ τὰ πιεστήρια βιβλία του ἡμιτελεῆ. Ὅταν εἶχεν ὑγιῶς ὁ Βολταῖρος, ἔγραφεν ἰδιοχειρῶς· ἀλλ' ὅταν ἦτο ἀσθενής, ὑπηγόρευε μετ' ἀπιστεύτου εὐκολίας. Ἡ ἐργασία ἦτον ἀπχραΐτητος εἰς τὸν βίον του, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀφιέρου εἰς αὐτήν δώδεκα μέχρι δεκαεξ ὥρων καθ' ἑκάστην καὶ κατὰ πᾶσαν νύκτα εἰργάζετο παρ' αὐτῷ εἰς γραμματεῖς ἐπὶ πολλὰς ὥρας.

Π*

Ἡ ἀγροικία εἶνε σιδηροῦν ῥόπαλον, ἡ εὐπροσηγορία χαλυβδίνη ἀσπίς.